

KREDITLASH VA UNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI

Ibroximov Asadbek

Andijon davlat texnika instituti

Muhandislik iqtisodiyoti va boshqaruv
fakulteti “Bank ishi va audit” yo’nalishi

4-kurs K-116-21 guruh talabasi

Ilmiy rahbar:

Annotatsiya: Ushbu maqolada kreditlash tizimining hozirgi holati, uning iqtisodiyotdagi o’rni va samaradorligini oshirish yo’llari atroflicha tahlil qilinadi. Kredit — bu moliyaviy resurslarni samarali taqsimlash vositasi sifatida ishlab chiqarishni kengaytirish, tadbirkorlikni qo’llab-quvvatlash hamda aholi ehtiyojlarini qondirishda muhim rol o’ynaydi. Maqolada aynan kreditlash samaradorligini oshirishga xizmat qiluvchi mexanizmlar, ya’ni foiz siyosatini takomillashtirish, kredit olish shartlarini yengillashtirish, raqamli texnologiyalarni joriy etish va moliyaviy savodxonlikni oshirish kabi omillar alohida o’rganiladi. Shu bilan birga, kredit mablag’laridan foydalanishda yuzaga keladigan muammolar va ularning oldini olish bo’yicha tavsiyalar ham berilgan. Maqola xulosalarida iqtisodiy o’sish va moliyaviy barqarorlikka erishishda kreditlash tizimining yaxshilanishi katta ahamiyat kasb etishi qayd etilgan.

Kalit so’zlar: kreditlash, samaradorlik, moliyaviy barqarorlik, kredit siyosati, iqtisodiy o’sish, raqamli texnologiyalar, kredit riski, foiz stavkasi, moliyaviy savodxonlik, kredit tizimi.

Аннотация: В данной статье всесторонне проанализировано текущее состояние кредитной системы, её роль в экономике и пути повышения её эффективности. Кредит рассматривается как важный инструмент

эффективного распределения финансовых ресурсов, расширения производства, поддержки предпринимательства и удовлетворения потребностей населения. Особое внимание уделено механизмам повышения эффективности кредитования, таким как совершенствование процентной политики, смягчение условий получения кредитов, внедрение цифровых технологий и повышение финансовой грамотности. Также представлены рекомендации по предотвращению проблем при использовании кредитных средств. В выводах подчеркивается, что улучшение кредитной системы имеет важное значение для достижения экономического роста и финансовой стабильности.

Ключевые слова: кредитование, эффективность, финансовая стабильность, кредитная политика, экономический рост, цифровые технологии, кредитный риск, процентная ставка, финансовая грамотность, кредитная система.

Abstract: This article provides a comprehensive analysis of the current state of the credit system, its role in the economy, and ways to improve its efficiency. Credit is viewed as a key tool for effective allocation of financial resources, expanding production, supporting entrepreneurship, and meeting the needs of the population. The article focuses on mechanisms that contribute to increasing credit efficiency, such as improving interest rate policy, easing loan requirements, implementing digital technologies, and enhancing financial literacy. It also offers recommendations to mitigate issues arising in the use of credit funds. The conclusions highlight the importance of enhancing the credit system for achieving economic growth and financial stability.

Keywords: crediting, efficiency, financial stability, credit policy, economic growth, digital technologies, credit risk, interest rate, financial literacy, credit system

KIRISH

Kreditlash tizimi har bir iqtisodiyotning muhim tarkibiy qismi bo'lib, u moliyaviy resurslarning samarali taqsimlanishini ta'minlaydi. Banklar va boshqa kredit institutlari tomonidan taqdim etiladigan kreditlar ishlab chiqarish, tadbirkorlik faoliyatini

rivojlantirish va aholi ehtiyojlarini qondirishda katta ahamiyatga ega. Kreditlash, o'z navbatida, iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish, yangi ish o'rinlarini yaratish va ijtimoiy barqarorlikni saqlashga yordam beradi. Biroq, kreditlash tizimining samaradorligi ko'plab omillarga bog'liq, jumladan foiz stavkalarining raqobatbardoshligi, kredit olishning shart-sharoitlari va raqamli texnologiyalarni joriy etish kabi muhim jihatlar mavjud. Bugungi kunda kredit tizimining samarali ishlashi uchun barcha kredit mexanizmlarini takomillashtirish zarurati tug'ilmoqda. Kreditlash jarayonini yaxshilash, uning samaradorligini oshirish va muammolarni oldini olish iqtisodiyotning barqaror rivojlanishi uchun muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, kreditlash tizimining rivojlanishida davlat va moliyaviy muassasalar o'rtasida hamkorlik, moliyaviy savodxonlikni oshirish hamda yangi texnologiyalarni joriy etish orqali yuksak natijalarga erishish mumkin.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Kreditlash tizimi va uning samaradorligi haqida o'tkazilgan ilmiy tadqiqotlar ko'plab yurtlarda va xalqaro miqyosda muhim ahamiyat kasb etadi. Adabiyotlarni tahlil qilish orqali kreditlash jarayonining samarali tashkil etilishiga ta'sir etuvchi turli omillar aniqlanadi. Yaqin yillarda ko'plab tadqiqotchilar kreditlashning samaradorligini oshirish uchun bir qancha mexanizmlar, xususan foiz stavkalarining kamaytirilishi, kredit olish shartlarining yengillashishi, raqamli texnologiyalarni joriy etish va moliyaviy savodxonlikni oshirishning ahamiyatini ta'kidlashgan. Metodologik jihatdan, ushbu maqolada asosan analitik, taqqoslash va empirik usullar qo'llaniladi. Analitik usul orqali kreditlash tizimi va uning samaradorligini oshirish uchun muhim bo'lgan nazariy yondashuvlar o'rganiladi. Taqqoslash usuli yordamida turli mamlakatlarda kreditlash tizimining

samaradorligini baholashda mavjud farqlar va o'xshashliklar aniqlanadi. Empirik usul esa so'rovnomalar va statistik tahlillar yordamida kredit tizimining amaliyotda qanday ishlashi va uning samaradorligini oshirish uchun qanday chora-tadbirlar ko'rish kerakligi to'g'risida ma'lumot to'plashga imkon beradi.

NATIJALAR

Tadqiqot davomida kreditlash tizimining samaradorligini oshirishga qaratilgan bir qator mexanizmlar va usullar tahlil qilindi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, kreditlash samaradorligini oshirish uchun birinchi navbatda foiz stavkalarining raqobatbardosh darajada bo'lishi kerak. Tadqiqotda qatnashgan banklar va kredit institutlarining aksariyati foiz stavkalarini kamaytirishni o'zining asosiy strategiyalaridan biri sifatida belgilagan, chunki bu, o'z navbatida, kredit olishni osonlashtiradi va iste'molchi talabini oshiradi. Shuningdek, kredit olish shartlarining soddalashtirilishi samaradorlikka ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Tahlillar shuni ko'rsatdiki, murakkab va qiyin shartlar bilan kredit olish jarayoni faqatgina kredit olishni cheklash bilan yakunlanmaydi, balki iqtisodiyotning o'sish sur'atlarini ham pasaytiradi. Kreditlash jarayonining yanada soddalashtirilishi, xususan, kredit tarixini baholashda raqamli texnologiyalarni keng joriy etish, xatoliklarni kamaytirishga yordam beradi va kreditlashni yanada ishonchli qiladi. Yuqoridagi natijalardan kelib chiqqan holda, kredit tizimining samaradorligini oshirish uchun raqamli texnologiyalar va moliyaviy savodxonlikni oshirish zarurati muhim ahamiyatga ega. Raqamli platformalar yordamida kredit olish jarayonini tezlashtirish va optimallashtirish, shu bilan birga, moliyaviy savodxonlikni oshirish, iste'molchilarni to'g'ri qarorlar qabul qilishga undaydi. Shuningdek, kredit olish shartlari va foiz stavkalarini tartibga soluvchi davlat siyosatining yanada isloh qilinishi ham kreditlash samaradorligini oshirishga katta hissa qo'shishi mumkin.

MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari kreditlash tizimini samarali boshqarish uchun bir qator muhim omillarni ta'kidlaydi. Avvalo, foiz stavkalarining pasayishi kreditlash samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Bu borada, bir necha mamlakatlardagi tajribalar shuni ko'rsatadiki, past foiz stavkalari kredit olishni osonlashtiradi va shu bilan birga kredit bozorida raqobatni kuchaytiradi. Biroq, foiz stavkalarining haddan tashqari pasayishi moliyaviy institutlar uchun risklarni oshirishi mumkin, bu esa kreditlashning umumiy

barqarorligini kamaytiradi. Shuning uchun foiz stavkalarining optimal darajasi oʻrnatilishi muhimdir. Shuningdek, kredit olish shartlarining soddalashtirilishi tizim samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Tadqiqotlar shuni koʻrsatadiki, kredit olish shartlarining murakkablashuvi iste'molchilarning kredit olishga boʻlgan qiziqishini kamaytiradi. Bunday holatda, soddalashtirilgan va aniq shartlar, shuningdek, raqamli texnologiyalar orqali avtomatlashtirilgan kredit jarayonlari, tezlik va ishonchlilikni ta'minlashga yordam beradi. Bu jarayonlar nafaqat iste'molchilarga, balki bank va kredit institutlariga ham samaradorlikni oshirishda yordam beradi. Muhokama davomida, kreditlash tizimining samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalarning oʻrni juda katta ekanligi aniqlangan. Yangi avlod texnologiyalari, jumladan sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar (big data), kredit tarixini baholash va risklarni aniqlashda sezilarli yordam beradi. Raqamli platformalar yordamida kredit olish jarayonlarini soddalashtirish, vaqtni tejash va muammolarni minimallashtirish mumkin. Bundan tashqari, moliyaviy savodxonlikni oshirish iste'molchilarning qaror qabul qilish jarayonini yaxshilaydi va kredit olishda yuzaga keladigan xatolarni kamaytiradi. Biroq, kreditlash tizimini rivojlantirishda davlat siyosati va qonunchilikning rolini ham e'tibordan chetda qoldirmaslik kerak. Kreditlash jarayonini yanada samarali qilish uchun davlat tomonidan moliyaviy muassasalarni nazorat qilish, xavf-xatarlarni boshqarish va foiz stavkalarini tartibga solish bo'yicha islohotlar amalga oshirilishi zarur. Shuningdek, davlatning kreditlash tizimiga kiritadigan yangi qonunlar va qoidalar, kredit institutlarining barqarorligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

XULOSA

Ushbu tadqiqot kreditlash tizimining samaradorligini oshirish uchun zarur boʻlgan asosiy mexanizmlarni aniqlashga qaratilgan. Natijalar shuni koʻrsatadiki, kreditlash samaradorligini oshirish uchun birinchi navbatda foiz stavkalarini optimallashtirish zarur. Past foiz stavkalari kredit olishni osonlashtiradi, ammo bu faqat tizimning barqarorligi saqlanib qolgan taqdirda samara berishi mumkin. Kredit olish shartlarini soddalashtirish ham muhim omil boʻlib, bu kreditlash jarayonini

tezashtiradi va muammolarni kamaytiradi. Shuningdek, raqamli texnologiyalarni keng joriy etish kreditlash tizimining samaradorligini oshirishda katta imkoniyatlar yaratadi. Raqamli platformalar orqali kredit olish jarayonini avtomatlashtirish, riski tahlilini aniqroq qilish va kredit tarixini baholashda yangi yondashuvlarni amalga oshirish mumkin. Moliyaviy savodxonlikni oshirish, iste'molchilarga to'g'ri qarorlar qabul qilishda yordam beradi va kreditlash tizimining ishonchliligini ta'minlaydi. Xulosa qilib aytganda, kreditlash tizimi samaradorligini oshirish uchun davlat va moliyaviy institutlarning hamkorligi, texnologiyalarning rivojlanishi va moliyaviy muassasalar tomonidan qo'llaniladigan siyosatlar muhim ahamiyatga ega. Bularning barchasi kredit tizimining yanada samarali va barqaror ishlashini ta'minlaydi, iqtisodiy o'sishga hissa qo'shadi va moliyaviy barqarorlikni ta'minlaydi.

ADABIYOTLAR RO'YHATI

1. Tursunov, A. (2023). O'zbekistonda kreditlash tizimining rivojlanishi va samaradorligi. Iqtisodiyot va moliya jurnali, 5(1), 23-35.
2. Ergashev, B. (2022). Moliyaviy texnologiyalar va kreditlash tizimining samaradorligini oshirish. Moliya, kreditlash va bank islohoti, 7(3), 14-26.
3. Xolmatov, M., & Iskandarov, D. (2023). Kredit siyosatining o'zgarishi va iqtisodiy o'sishga ta'siri. O'zbekiston iqtisodiyoti va bank islohotlari jurnali, 8(2), 44-56.
4. Shamsiyev, K. (2021). Kreditlashda raqamli texnologiyalarning o'rnini. Bank va moliya jurnali, 12(4), 18-30.
5. Muminov, A., & Rahmatov, O. (2022). Kreditlash tizimining rivojlanishida moliyaviy savodxonlikning roli. O'zbekiston moliya ilmiy-tadqiqot jurnali, 10(1), 62-74.
6. Sattarov, F. (2022). Kredit olish shartlarini soddalashtirish: iqtisodiy tahlil. Iqtisodiy va moliyaviy tadqiqotlar, 9(3), 85-98.
7. Djalilov, M., & Karimov, S. (2023). Moliyaviy barqarorlikni ta'minlashda kreditlash tizimining o'rnini. O'zbek moliya va iqtisodiy tadqiqotlar, 11(2), 41-53.
8. Davronov, R. (2021). Kredit risklarini boshqarish va moliyaviy barqarorlik. Bank islohoti va rivojlanish, 6(2), 29-42.